

DE GROENE LOPER
ÉÉN PLAN VOOR STAD EN SNELWEG

ARCHEOLOGIE VOOR A2 MAASTRICHT

EEN STUKJE GESCHIEDENIS ONTBLOOT

Voor A2 Maastricht is op diverse plaatsen in en rond de stad archeologisch onderzoek gedaan.

Al in 2007 werd in de **Landgoederenzone** vooronderzoek gedaan in de vorm van boringen, gevolgd door proefsleuvenonderzoek. Op basis van de resultaten hiervan is besloten dat een opgraving nodig was.

In het **tunneltracé** zijn geen opgravingen geweest. Booronderzoek en het nauwkeurig bestuderen van oude kaarten en foto's hebben uitgewezen dat de kans dat hier waardevolle archeologie zou worden aangetroffen klein is. De oude A2 en de nieuwe tunnel liggen voor het grootste deel in een oude verlaten geul van de Maas. Deze lage trefkans, samen met de heel beperkte ruimte en het risico op ongelukken en vertraging, heeft het projectbureau en gemeente Maastricht doen besluiten om hier geen gravend onderzoek te doen.

Waarom onderzoek op de **Cannerberg** op de grens tussen Maastricht en België en zo ver van het tunneltracé? Omdat natuurcompensatie ook een opdracht is van A2 Maastricht. De gemeente heeft hiervoor het Millenniumbos op de Cannerberg aangewezen. Dit bos is met maar liefst 16 voetbalvelden aan nieuwe natuur uitgebreid. Maar voor de nieuwe aanplant moest eerst archeologisch onderzoek plaatsvinden.

Het onderzoek in de Landgoederenzone en op de Cannerberg, uitgevoerd door ADC ArcheoProjecten uit Amersfoort en ARCHOL uit Leiden, levert veel nieuwe informatie op over de ontwikkeling van het Maastrichtse landschap en haar bewoners gedurende de laatste 9000 jaar. Er zijn bij de opgravingen bijzondere vondsten gedaan die getuigen van een lange bewoningsgeschiedenis in het gebied. Maastricht is al duizenden jaren een goede plek om te wonen!

BIJZONDERE VONDSTEN IN DE LANDGOEDERENZONE TEN NOORDEN VAN MAASTRICHT

Bij de opgravingen in de Landgoederenzone ten noorden van de stad zijn bijzondere vondsten gedaan die getuigen van een lange bewoningsgeschiedenis in het gebied. Die vondsten vertellen ons mooie verhalen uit lang vervlogen tijden. Hieronder worden de belangrijkste vondsten beschreven.

Vroege Prehistorie

De oudste voorwerpen komen uit de Midden Steentijd, om precies te zijn het Midden Mesolithicum. In deze periode, zo'n 9000 jaar geleden (7100 - 6450 voor Chr.) werd gebruik gemaakt van vuursteen: de mensen hadden nog niet de kennis om gebruiksvoorwerpen van metaal (brons, ijzer) te maken. Bij Mariënwaard is een klein kampementje gevonden van jager-verzamelaars, met 1200 vuurstenen fragmenten en voorwerpen. Landbouw en veeteelt bestonden toen nog niet.

Late Prehistorie

Misschien wel de meest bijzondere vondst van de opgraving is **een bronzen hielbijl uit de Midden- Bronstijd** (1800 - 1100 voor Chr.) (pagina 12).

Verrassend was ook dat er nabij de Ambyerweg sporen en voorwerpen werden aangetroffen uit de Vroege IJzertijd (800 - 500 voor Chr.). Het gaat om een erf, bestaande uit een **huisplattegrond** (zie hieronder) en een aantal kuilen en spiekers (een voorraadschuur op palen). Rond Maastricht is over deze periode niet veel bekend.

Romeinse tijd

Er zijn veel voorwerpen gevonden uit de Romeinse tijd (12 voor Chr. - 450 na Chr.), waaronder munten, fibulae (mantelspelden), beslagstukken, militaria en werktuigen. Een bijzondere vondst is een **zegelring** (pagina 12), met de beeltenis van een Romeinse heer of keizer.

Daarnaast is er veel Romeins aardewerk aangetroffen, met name bij de Ambyerweg. Het meeste materiaal is gemaakt na het midden van de 2e eeuw en in de 3e eeuw. Het bestaat uit (stand)amforen (kruik met 2 oren), kookpotten met deksels en veel borden. De herkomst van het vondstmateriaal kan inzicht geven in de relatie van de vindplaats met de stad Maastricht. Een aantal scherven lijkt op het eerste gezicht afkomstig te zijn uit Belgische productiecentra en zou via de Via Belgica, die door Maastricht loopt, aangevoerd kunnen zijn.

Middeleeuwen

Een Romeinse stenen zuil gevonden op een Middeleeuwse vindplaats vertelt een bijzonder verhaal van hergebruik. Getuige de diepe kerven is het Romeins voorwerp 1000 jaar later als slijpsteen voor Middeleeuwse messen en ander gereedschap gebruikt.

WAAROM ONDERZOEK?

In Nederland zorgt de Wet op de Archeologische Monumentenzorg ervoor dat archeologisch erfgoed beschermd wordt. Dat erfgoed omvat alle grondsporen, structuren en vondsten die ons iets kunnen leren over de menselijke samenlevingen uit het verleden. De wet zegt dat Rijk, provincie en gemeente bij hun ruimtelijke plannen, zoals A2 Maastricht, rekening moeten houden met het archeologisch erfgoed in de bodem.

ONDERZOEK OP DE CANNERBERG: EERSTE BEWONERS MET VASTE WOONPLAATS

Tijdens een grote opgraving op de Cannerberg werd een gebied zo groot als 7 voetbalvelden blootgelegd. Op deze prachtige locatie bleek een 7000 jaar **oud dorp** van de zogenaamde **Bandkeramiek** verborgen te liggen. Deze Bandkeramiekers zijn de eerste landbouwers in Nederland. Ze zijn eigenlijk de eerste echte Maastrichtenaren, omdat zij kozen voor een vaste woonplaats in plaats van rond te trekken zoals de jagers en verzamelaars uit het Mesolithicum.

Het onderzoek leverde vele fraaie voorwerpen op van zowel vuursteen als natuursteen. Daarnaast werd er mooi versierd aardewerk gevonden. Het dorp had een omvang van 6-8 boerderijen waarin bij elkaar ongeveer 60 mensen woonden. Vermoedelijk is het ongeveer 100 jaar bewoond geweest. In de vele eeuwen na deze bewoning is er met regelmaat op de Cannerberg gewoond. Er zijn bijvoorbeeld sporen en vondsten gedaan uit de IJzertijd en Romeinse tijd.

Belangrijkste vondst op de Cannerberg: **gewichtjes van een weefgetouw** van de mensen uit de LBK cultuur. En niet een paar in een kuil van afval, maar een rij van 15 stuks! Door de vondst van een hele rij, wordt aangenomen dat hier daadwerkelijk een weefgetouw heeft gestaan.

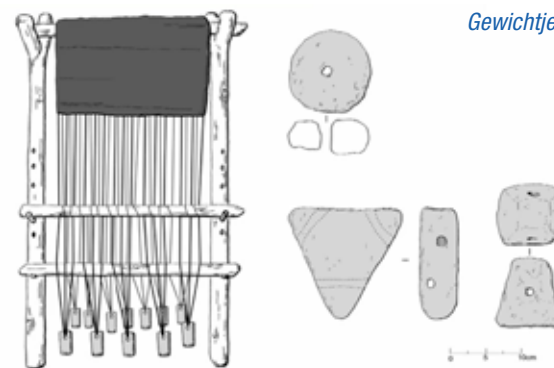

Reconstructie van een boerderij van de Bandkeramiekers

In 2013 werden de vondsten die opgegraven werden op de Cannerberg tentoongesteld in Centre Céramique. De tentoonstelling 'De eerste Maastrichtenaren waren toch boeren!' ging over oude en nieuwe ontdekkingen van de eerste boerennederzettingen rondom Maastricht. Speciaal voor deze expo is er een reconstructietekening gemaakt van de bandkeramische nederzetting op de Cannerberg (zie pagina 8-9).

Gewichtjes van een weefgetouw

De gemeente Maastricht heeft het Millenniumbos op de Cannerberg aangewezen als natuurcompensatie voor A2 Maastricht. Voorafgaand aan de uitbreiding van dit bos heeft archeologisch onderzoek plaatsgevonden in 2013. Dit is een reconstructietekening van een 7000 jaar oud dorp van de Bandkeramiek op de Cannerberg. Deze Bandkeramiekers zijn de eerste landbouwers in Nederland.

Illustratie: Mikko Kriek | Concept: Rijksmuseum van Oudheden / Luc Amkreutz; Archol / Ivo van Wijk

OVERZICHT VONDSTEN TUSSEN 2009 EN 2013 IN DE LANDGOEDERENZONE:

1. Twee vrijwel identieke ruwwandige potten uit de 1e eeuw, gevonden in een waterput bij de Meerssenerweg;
2. Verbrande terra nigra fles afkomstig uit de 1-eeuwse waterput bij de Meerssenerweg;
3. Ruwwandig kommetje uit de 1e of begin 2e eeuw. Het complete kommetje zat verstopt in een paalkuil en kan wellicht gezien worden als bouwoffer;
4. Belgische beker uitgevoerd in terra rubra met kerfsnedeversiering afkomstig uit de 1-eeuwse waterput bij de Meerssenerweg;
5. Een kom van Terra Sigillata aardewerk uit de Romeinse tijd. Datering tussen 125 en 200 n.C.;
6. Bovenzijde van een Middeleeuwse pot van Pingsdorf aardewerk. Datering tussen 1225 en 1275 n.C.;
7. Pot of schaal uit een crematiegraf uit de Late IJzertijd. Datering tussen 195 en 12 v. C.;
8. Aardewerken minipotje uit Romeinse tijd, vermoedelijk 150 - 300 n.C.;
9. Fragment van een dakpan met indruk van hondenpoot. Romeinse tijd;
10. Bronzen hielbijl uit Midden Bronstijd (1800 - 1100 v.C.);
11. Fragment van glazen La Tène armband versierd met gele glaspastalijnen Late IJzertijd (250 - 12 v.C.);
12. Zegelring met gem van glas pasta met het portret van Romeinse heer. Datering 150 - 300 n.C.;
13. Kleine slijpsteen, met gaatje, waarschijnlijk om aan de hals te dragen. Romeinse tijd of Middeleeuwen;
14. Zuiltrommel van zandsteen uit de Romeinse tijd (zie onderstaande reconstructie). De zuil is versierd met schubben en bovenop is een vierkant gat zichtbaar, waarop de volgende zuiltrommel kon worden geplaatst. Aan de zijanten zijn diepe slijpsporen zichtbaar. Waarschijnlijk is de steen in de Middeleeuwen hergebruikt als slijpsteen.

*Gereconstrueerde
Jupiterzuil in
Romeinenmuseum
van Homburg-
Schwarzenacker.
Bron: Lokilech, 2007*

OVERZICHT VONDSTEN OP DE CANNERBERG:

Lineaire Bandkeramiek (Vroeg Neolithicum, ca. 5250 - 4900 v.C.)

1. Drie vuurstenen klingen (messen) die werden gebruikt voor het bewerken van leer en/of hout;
2. Gepolijste stenen dissels (bijlen) van amfiboliet en basalt die dienden om hout te bewerken;
3. Een zogenaamd band-oor van een onversierde kookpot. Door de opening konden touwen geregen worden om de pot aan op te hangen;
4. Bandkeramisch (LBK) potje waarbij vermalen bot in de lijnversiering is gesmeerd;
5. Een gepolijste stenen dissel (bijl) die diende om hout te bewerken.

Tweede Wereldoorlog 1940 - 1945

1. Fragmenten van een Amerikaanse krant en textielresten van mogelijk een parachute, gevonden in een afvalkuil uit de Tweede Wereldoorlog;
2. Afgeschoten munitie van een zwaar kaliber (Duits) geweer uit de Tweede Wereldoorlog;
3. Resten camouflage verf (groen en geel) in restanten van verfblikken, gevonden in een afvalkuil uit de Tweede Wereldoorlog;
4. Valgewichten van een fosforbrandbom, door de geallieerden afgeworpen.

*Neolitische
retoucheerde kling,
een krabber*

Bronzen hielbijl uit
Midden Bronstijd
(1800 - 1100 v. Chr.)

Zegelring met gem
van glaspasta met het
portret van Romeinse
heer. (150 - 300 n. Chr.)

Aardewerken minipotje
uit Romeinse tijd
(vermoedelijk
150-300 n. Chr.)

Romeinse zilveren munt

Fragment van glazen
La Tène armband
versierd met gele
glaspastalijnen
Late IJzertijd
(250 - 12 v. Chr.)

Romeinse bronzen
munt

Zuiltrommel van zandsteen uit de Romeinse
tijd. De zuil is versierd met schubben en
bovenop is een vierkant gat zichtbaar, waarop
de volgende zuiltrommel kon worden geplaatst.
Aan de zijkanten zijn diepe slijpsporen
zichtbaar. Waarschijnlijk is de steen in de
Middeleeuwen hergebruikt als slijpsteen.

MEER BIJZONDERE VONDSTEN BIJ A2-WERK- ZAAMHEDEN

Naast officieel archeologisch onderzoek zijn er bij de werkzaamheden voor A2 Maastricht ook toevalstreffers zoals mortierkogels gevonden.

Mortierkogels of mortierbommen werden in en rond Maastricht regelmatig in de bodem aangetroffen en zijn meestal een overblijfsel van de belegeringen die de vesting Maastricht in de achttiende eeuw moest doorstaan. De mortierkogels of -bommen waren hol en werden gevuld met kruit. Het gat werd gedicht met een houten tap waardoorheen een lont was aangebracht. De kogels werden door de explosievenopruimingsdienst EOD onschadelijk gemaakt omdat het vermoeden bestond dat het gevaarte nog geladen was. Zij spoelden de resten van het nog aanwezige kruit eruit. De Stichting Menno van Coehoorn heeft nuttige informatie versterkt over deze mortierkogels.

Op de Cannerberg zijn Engelse flessen, kranten en een stuk parachute uit de **Tweede Wereldoorlog** aangetroffen.

Ook deze speciale vondsten dragen bij aan het verhaal van een bijzonder stuk Maastricht.

VONDSTEN BEKIJKEN?

A2 Maastricht wil de archeologische vondsten graag delen met de inwoners van de stad en andere geïnteresseerden. In het Informatiecentrum A2 Maastricht worden de belangrijkste vondsten tentoongesteld. Het Informatiecentrum is iedere dinsdag en woensdag open van 10.00 uur tot 16.00 uur. Iedere eerste dinsdag van de maand kunt u terecht van 10.00 tot 20.00 uur.

FILMPJES BEKIJKEN?

Ga naar onze website [A2Maastricht.nl/archeologie](https://www.a2maastricht.nl/archeologie) en bekijk diverse filmpjes over opgravingen en tentoonstellingen.

Opdrachtgever voor de realisatie van A2 Maastricht zijn het Ministerie voor Verkeer en Waterstaat namens het Rijk en gemeente Maastricht. In de Stuurgroep A2 Maastricht werken Rijkswaterstaat, gemeente Maastricht, Provincie Limburg en gemeente Meerssen samen. Opdrachtnemer voor de realisatie van A2 Maastricht is Avenue2 vof, dat bestaat uit onder meer Strukton en Ballast Nedam.

Dit project wordt mede mogelijk gemaakt door de Europese Unie – Fonds voor trans-Europese netwerken (TEN).

